

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԴԱՆԹԻ ՈՐԵՐԸ

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՁԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ

Տանք հայ գիւղացուն ձրի ուսումն
ու կրթութիւն և նա իր որդուն ան-
պայաման ուրախութեամբ կուզարկի
հայ դպրոց: Աշխատենք քանալ թեմա-
կան դպրոցների և ճեմարանի առջև
համալսարանների դռները, և մենք այդ
դպրոցներում կունենանք բարեկեցիկ
ընտանիքների բարեկիրթ զաւակներ,
կանոնաւոր կերպով վարձատրենք հայ
ուսուցչին, նրա համար դիւղում ապ-
րուստի յարմարաւոր միջոցներ ստեղ-

ձեռք և լաւ ուսուցիչներ կուենանք գիւղական դպրոցներում, ինչպէս այդ նկատում է Շեքարիյանը:

Մինչ այդ մենք միշտ էլ պիտի կը մնանք մեր դպրոցներէջ, միշտ էլ կը տրտնջանք մեր կրթական վիճակից:

Սակայն մեր առաջադրած պայմաններն այնքան մեծամեծ նիւթական զոհողութիւններն հետ են կապւած, այնքան աշխատանք և ջանք են պահանջում, այն էլ ներկայ ժամանակում, երբ հազար ու մի հոգս ու ցաւով է կլանւած մեր ունի ու միտքը, որ իրագործին անկարելի է: Մանաւանդ որ այդ խնդրում ամենախոշոր չափով դեր ունեն կատարելու կառավարութիւնը և էջմիածինը: Դարաբաղի թեմն ունի տահապին քանակութեամբ կալուածքներ, որոնց խելացի շահագործումը կը տայ թէ էջմիածինն և թէ մեր թեմին մեծ հասոյթ, եկամուտ: Այդ եկամուտներով և կառավարութեան նիւթական օժանդակութեամբ միայն կարելի կը լինի դպրոցական ցանցով պատել մեր թեմը, կանոնաւոր կազմակերպութիւն տալ մեր կրթական-դպրոցական գործին: Սակայն դա մեզ համար առայժմ կը մնայ որպէս իդէալ, որին պէտք է ձգտենք, որի մասին սրտի մտածենք և մտածել տանք և որին հասնելու համար պէտք է գործ դնենք մեր ձեռքից եկածը:

Մինչ այդ մենք պէտք է էլի շարունակենք մեր հին ուղին, մասնակի բարելաւումներն ու բարեփոխումներն ճանապարհը Պէտք է աշխատենք եղած դպրոցները աւելի կանոնաւորել, հնար եղածին չափ նորերը բանանք, ուսուցիչներն վիճակը տանելի դարձնենք:

Ձէ՛ որ մեր ազգային-կուլտուրական ինքնութիւնը հիմքը մեր դպրոցներն են:

Խորայր

ԱՆՔԼԻԱՅԻ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ժամանակակից հսկայական պատերազմը վարելու համար անհրաժեշտ են նոյնպէս հսկայական դրամական մի-

Թ Ե Ր Թ Օ Ն

ԵՐԳԸ ԲԱԶԷԻՆ

Գորկուց

Վերս երկնքում փայլում էր արև եւ լեռը տօթով շնչում էր վերս: Պաւար ձորակում ամառան տապին Զարնում էին սէգ ալիքը ափին:

Պորտակած կրծքով երկնից հեռաւոր՝ Իջաւ զահալէժ քաղէն վիրաւոր — Բոսոր արեան մէջ, թեքել վրայ չուում էր հոգեկու և կեանքը նրա...

Փառքով նա ապրեց, հրջանիկ՝ հոգով, Կուեց քաջաբար և ընկաւ փառքով:

Շողում է արև, շողում է և ծով, Դողում են ժայռեր ծովի հարեածով: Նրանց առիւծ մոնչիւնի հետ Երգը՝ քաղէին հնչում է յաւէտ:

«Դու քո հրապած երկնքից անծիր
«Հեռուի անպարտ արեամբ հոսեցիր,
«Թող քո կաթիլներ արեան վառվուն
«Կայծերի նման շողողան հեռուն:

«Սրտերը լափեն երկնային հրով
«Եւ ազատութեան լոյսի ծաղաւով
«Յուզեն, բորբոքեն խաւարը կեանքի—
«Բացել արշալոյս մի նոր երկունքի:

«Մեռած դու անպարտ... Անմահ՝ մեր հոգում,
«Մենք քեզ բոցավառ մեր երգն ենք երգում:—

Ջոցներ. սա այնպիսի մի բարդ խնդիր է, որի առաջ նսեմանում են անցեալի փորձերն ու իրենց արժէքը կորցնում են բոլոր սովորական դարձած եղանակները: Զինւորական ծախքերի աճումով բարդանում են նաև Ֆինանսական խնդիրները: Նորեքս անգլիական առաջին նախարար Ասկիլարը պարլամենտի ամբիոնից յայտարարեց, որ պատերազմն օրէցօր թանգանում է: Դարձան էլ ինքնուրույն գրաւման գործողութիւններն աւելի ևս բարձրացրին պատերազմական ծախքերի քանակը: Անգլիայում մինչև մարտի 31ը (բիւլետային տարւայ վերջը) պատերազմը միջին թւով օրական 1 1/2 միլ. ֆունտ ստերլինգ, այն է մօտ 15 միլ. ուրբի, ծախք էր պահանջում: Իսկ մարտի 1-ից յետոյ, այսինքն Դարձան էլիս ակապական գործողութիւններից յետոյ, այդ ծախքին օրական բարձրացան մինչև 2 միլ. ֆունտ ստերլինգ (20 միլիոն ուրբի):

Անգլիան միակ երկիրն է, ուր պատերազմական ծախքերի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք են բերում ոչ միայն փոխառութիւններով, այլ և հարկերի օգնութեամբ: Պատերազմի պատճառով, ինչպէս յայտնի է, գրեթէ կրկնակի բարձրացրին եկամուտային հարկերը, աւելացրին գարեջրի ակցիզը և թէյի մաքսային հարկը: Այդ եղանակով աւելացրած հարկերից Անգլիայում 1914 թ. բիւլետային սահմաններում սպասում էր աւելորդ եկամուտ պատերազմի կարիքների համար 15 1/2 միլ. ֆ. ստերլինգ: Անգլիայի այդ տեսակ հնարաւորութիւնը՝ ծածկել պատերազմական ծախքերը հարկերի միջոցով՝ հանդիսանում է այդ պատերազմի համար մի արտաքոյ կարգի յաջողութիւն: Անգլիան հարուստ երկիր է, իսկ միւս կողմից էլ Անգլիայի ժողովրդական տնտեսութիւնը համեմատորէն քիչ է տուժում պատերազմից և իւր եկամուտների մեծ մասը ստանում է իւր գաղութներից, ընդհանրապէս արտասահմանից: Բացի այդ՝ պէտք է ուշադրութեան առնել նաև անգլիական հարկային դիրքաւորութիւնը համեմատաբար միւս պատերազմների հետ:

«Լսեմ խենթութեան և փառք եղակի,
«Սկսեմ խենթութիւնը վէս իմաստն է կեանքի:
Գ. Հ.

ՇԵՄԳ

Արձակ բանաստեղծութիւն

(Տուրգենևից)

Ես տեսնում եմ մի հսկայական շէնք: Առկի պատում մի նեղ դուռը՝ բոլորովին բացւած: Պորքում սկին է տալիս մութ-մոռայ մառախուղը: Դռան բարձր շեմքին կանգնած է մի աղջիկ... ուս աղջիկ...

Յառնամանիքի շունչ է փչում այդ անծիր, անթափանց մառախուղից և սառնաստիք հոսանքի հետ շէնքի խորքից լսում է մի գանգաղ ու խուլ ձայն:

«Դու, որ ուզում ես անցնել այս շեմքից, գիտե՞ս արդեօք, թէ ի՞նչ է սպասում քեզ:

—Դիտեմ, —պատասխանեց աղջիկը: Դանդ ու ցոլբու, ծաղր ու ատելութիւն, արհամարհանք ու վիրաւորանք, բանտ ու հիւանդութիւն և ինքը՝ մահը:

—Դիտեմ, —պատասխանեց աղջիկը: «Օտարացումն, կատարեալ միայնութիւն:

—Դիտեմ... ես պատրաստ եմ: Ես կը կրեմ ամեն տառապանք, ամեն հարւած:

«Ոչ միայն թշնամիներից, այլ և հարգատեններից:

—Այո, և հարգատեններից:

Բայց և այնպէս Անգլիայում էլ ինչպէս և ամենուրեք, պատերազմական ծախքերի ֆինանսական օժանդակումն կենտրոնացած է ամեն տեսակ պետական փոխառութիւնների մէջ: Այստեղ էլ անգլիական ֆինանսական քաղաքականութիւնը կարողացաւ յաջող և ամրացած դուրս գալ: Առևտրական գործունէութեան խիստ կրճատումն ասպարիզի վրայ նետեց առատութեամբ շուկայի ազատ դրամական միջոցները, որոնք ինքնուրույնքան պակասեցնում էին փոխառական տոկոսները, և այս հանգամանքը հնարաւորութիւն էր տալիս Անգլիային խիստ ձեռնառու և էժան պայմաններով ձեռք բերել փոխառական գումարներ:

Միակ երևոյթը, որի մէջ սխալել էր Անգլիան իւր հաշիւներում, դա՛ պատերազմական ծախքերի խիստ աւելումն է: Անգլիայում կարծում էին, թէ հետեւելով մեծ պետական փոխառութիւնը հարկւորը կը լինի անկէ 1915 թ. յուլիսից յետոյ. սակայն զէպքերը ցոյց տւին, որ փոխառութիւնն պէտք է արւի աւելի շուտով: Բայց Անգլիայի ֆինանսական կեանքումն ամենահետաքրքիրն այն է, ի նկատի ունենալով պատերազմն, որ կեանքը ոչ միայն արդարացրեց ֆինանսական միջոցաւորութեան բիւլետային ենթադրութիւններն, այլ և դերագոյնեց նրա սպասելիքները, որ կառուցել էին խողաղ, տակաւին պատերազմ չեղած նկատումներով: Բիւլետային տարեշրջանի վերջում, այն է մարտի 31-ին պետական եկամուտներն աւելի եղան կատարւած ծախքերից: Մինչդեռ գրեթէ ամբողջ աշխարհում բացի Անգլիայից, պատերազմը միանգամայն հակառակ ազդեցութիւն ունեցաւ պետութիւնների ֆինանսական կեանքի վրայ: Այսպիսով Անգլիան մի անգամ ևս ապացուցեց, մանաւանդ այս պատերազմի անսպասելի ծախքերի հանդէպ, թէ որքան առողջ հիմքերի վրայ է կառուցւած նրա ֆինանսական կեանքը և ժողովրդական տնտեսութիւնը:

«Լսեմ Պատրաստ ես դու գոհարեթիւնս»
—Այո:

«Անանուն գոհարեթիւնս: Դու կը կորչես, — և ոչ ոք... ոչ ոք չի էլ իմանայ, թէ ի՞նչ յիշատակն յարգի:

—Ես չեմ ուզում ոչ շնորհակալութիւն, ոչ կարեկցանք: Ինձ պէտք է անուն:

«Բայց դու պատրաստ ես ո՞՞ր գործիլու:

Աղջիկը գլուխը խոնարհեց:

—Պատրաստ եմ և ո՞՞ր գործիլու: Զայնը պահ մի դադարեցրեց իր հարցումները:

«Գիտե՞ս արդեօք, — վերջապէս, նորից խօսեց ձայնը, — որ դու կարող ես յուսախաբել, կարող ես էլ չհաւատալ այն բանին, ինչին որ դու այժմ հաւատում ես: Կարող ես յանկարծ ըսթափել, հասկանալ, որ խաբւած ես եղել, որ իդճւր ոչնչացիր քո մատաղ կեանքը:

—Այդ էլ գիտեմ: Եւ այնուամենայնիւ ուզում եմ ներս մտնել:

«Մտի՛ր:

Աղջիկը ոտքը ներս դրեց շեմքից և ծանր վարապոյրը ծածկեց նրան:

«Սկսեմ աղջիկ», կրճատեց մէկը նրա ետեւից:

—«Մտի՛ր աղջիկ», —պատասխանեց մի ուրիշ ձայն այդ կրճատանքին:

Ա. Ժատուրեան

Մոսկւա

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՑԱԽԵՐԻՑ

V

Գիւղական իրականութեան ցաւոտ կողմերից մէկն էլ ճանապարհների կանոնաւոր հաղորդակցութեան բացակայութիւնն է: Այդ մի աչք ծակող խոշոր բաց է, որի մասին սակայն հոգացող չկայ:

Երևակայեցէք, որ ամեն օր իր հարեւան գիւղը գրաստով կամ սայլով անհրաժեշտ միջոցներ տանող գիւղացին հնարաւորութիւն չունի երթեկեկութիւն անելու: Եւ այդ բանում աւելի ևս անտանելի է հայ գիւղացիների դրութիւնը, որոնց գիւղերը՝ անցեալներում քաղաքական անպատահան հանգամանքների շրջանում՝ հիմնւած են այս կա՛ միայն սարի կամ բլրի կրծքին, անհարթութեան վրա և ուր տանող ճանապարհներն ընկնում են կամ անդնդախոր ձորերի միջով, կամ թէ անմատչելի լեռների բարձունքներով: Ամառայ ամիսներում թերեւս մի կծրակարելի է լինում ճանապարհորդել, իսկ աշնանը կամ ձմեռը խեղճ գիւղացին անասելի չարչարանքներ մէջ է ընկնում: Եւ որքան դժբաղդութեան զէպքեր են եղել ճանապարհների տնկատնութեան պատճառով, որոնք սակայն չեն զգաստացրել մեր գիւղերի զեկավարներին՝ թէ հարկաւոր է ձեռնարկել կանոնաւոր ճանապարհներ շինել:

Անցեալներում, թէպէտ անհրաժեշտաբար, ժամանակի պահանջի համաձայն շինեց Շուշուց Գանձակ տանող ճանապարհը, բայց դա բաւական հեշտացրեց Պաշէն գաւառամասի գիւղացիների հաղորդակցութիւնը. պէտք է միայն աշխատել քարէլ և աւելի ևս կանոնաւոր դարձնել այդ ճանապարհը: Պէտք է նոյնպէս աշխատել կիսատ չթողնել վերջերս շինած Շուշու գիւղից մինչև Կարեակիր տանող ճանապարհը:

Սակայն թողնել մնացած գիւղերի ճանապարհներն այն դրութեան մէջ՝ ինչ որ այժմ է, այդ միանգամայն յանցանք է:

Եւ լաւ կը լինի, եթէ մեր հասարակական հիմնարկութիւններն և նոյն իսկ տեղական վարչական իշխանութիւններն, իրանց սրտի մօտ բնդունելով գիւղացիների բարեկեցութեան գաղափարը՝ ամենալայն չափով աշխատեն իրանց իսկ ձեռնեղեցութեամբ կանոնաւորել գիւղից—գիւղ տանող ճանապարհները, հասկացնելով միաժամանակ գիւղական ժողովրդին կանոնաւոր ճանապարհների հզօտակարութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը:

Պէտք է վերջապէս հասկացնել գիւղական ժողովրդին, որ ճանապարհները իրան են հարկաւոր և ինքն էլ պարտաւոր է շինել, կանոնաւորել՝ առանց ծուլանալու և առանց յապաղելու:

Ա. Ալանեան

ՇՈՒՇՈՒ ՓՈԽԱԿԱՆ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՐ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Ապա շարունակում են թեր ու դէմ կարծիքներ պարտամուրհակների վերաբերմամբ, ասում են, թէ մի քանիսի մուրհակը փոխել են նոր մուրհակով, միւսներին ոչ, և դրա համար դժգոհութիւններ են եղել. խորհրդի անդամ Գ. Մելիք-Շահ. ուժեղ կերպով բողոքում է դրա դէմ: Պորթլի անդամ Բ. Մեհմանգարովն ցոյց է տալիս, որ իրանք ամեն ջանք գործադրել են թէ բանկի և թէ կլինանքների շահերը պաշտպանել. ապա խօսելով ծառայողների մասին, ասաց, որ նորքա ամենայն բարեկեցութեամբ կատարել են իրանց պարտքը, Մանուկան տներին և Զատկին սովորական նւէրը չեն տացել, այժմ կեանքը սաստիկ թանգ:

է, ուստի անհրաժեշտ է գնահատել և ամսականի չափ իւրաքանչիւրին նւէր տալ:

Շահիրիւ. — Բանկի փողի շրջանառութեան զուտ սրդիւնքը բաժնետէրերին չէք բաժանում, ասում էք, պահանք ֆուսը ծածկելու, իսկ նոյն դիվիդենդից ծառայողներին նւէր էք տալիս:

Կապըցին բացատրում է, թէ ֆուս սպասում է ոչ թէ անապահով մուրհակներէ, այլ սոկոսաբեր և արժէքաւոր թղթերէ, որոնց քանակը շատ չէ բանկում. միւս կողմից խորհրդի և վարչութեան անդամները որոշել են միւսիւր 300 ռ. յատկացնել պատերազմում ֆուսած զինւորներին, դա պատիւ չի կարող բերել և առաջարկում է այդ գումարն աւելացնել:

Շօշախում էին համարեա օրակարգի բոլոր խնդիրները խառն ի խառն. նախագահը չէր միջամտում առհասարակ և կատարեալ ազատութիւն էր տւել խօսելու, ով ցանկանում էր. և երբ առաջարկում են նորան քւէարկելու՝ դիվիդենդը բաժանել մասնատէրերին, թէ պահել ի շահեցողութիւն, նա այդ բանաձեւն այնպէս է դնում, որ մեծամասնութիւնը չի հասկանում նախագահին: Մտքերի փոխանակութիւնը շարունակւում է. խորհրդի անդամները բացատրում են, թէ դիվիդենդի նկատմամբ իրանց որոշումը վերջնական չէ, ժողովը կարող է այս կամ այն կերպ տնօրինել դիվիդենդը, բայց բանկի օգուտը պահանջում է, որ դիվիդենդը մնայ ի շահեցողութիւն:

Սկսում է խառնաշփոթութիւն, որի ընթացքում քւէարկում է՝ դիվիդենդը բաժնետէրերին տալու կամ բանկում պահելու հարցը, և մեծամասնութեամբ որոշում է դիվիդենդը բաժանել բաժնետէրերին: Նկատւում է իրարանցում, խառն վիճաբանութիւն, երևում է, որ շատերը չեն հասկացել, թէ ինչ է քւէարկում. կրկնակի քւէարկութիւնն նոյն հետեանքն է տալիս: Հազիւ հաղ նախագահի ձայնը բարձրանում է, բայց կարգը չի վերականգնում երկար ժամանակ: Ի վերջոյ խորհրդի և վարչութեան անդամների ճառերից յետոյ կրկին քւէարկութեան է ենթարկւում վերաւոր և պատերազմից ֆուսած զինւորներին 1000 ռ. նպաստ տալու: Կապըցին առաջարկութիւնն և ընդունւում: Բնութեան է առնւում բանկի ծառայողներին ամսավճարի չափ նըպաստ տալու հարցը: Քւէարկւում է հարցն է մերժում:

Քւէարկւում է Շուշու զպրոցներին 1000 ռ. տալու խնդիրն և առաջին անգամ մերժւում: Հետեանքն անսպասելի էր. տիրում է խառնաշփոթութիւն, նախագահը ձայնը բարձրացնում է, զանգն անդադար հնչում է, բայց ոչինչ չի օգնում: Առաջարկում են նորից քւէարկել. բժ. Մեհմանդարովն և այլք բացատրում են, թէ այդ փողով հնարաւորութիւն են ունենում սովորելու քաղաքիս չքաւոր աշակերտները, նոցա համար ոտնամաններ և շորեր են գնւում, միթէ այդ մերժումը յանդիմանութիւն չէ մեզ համար: Կրկին քւէարկւում են նոյն խնդիրն և այս անգամ ընդունւում:

Նախագահն այնուհետև յայտնում է, թէ զանապահն իւր գործունէութեան ընթացքում սխալմամբ 200 ռ. է վճարել, յայտնի չէ թէ ում և այժմ խորհուրդն առաջարկում է այդ ֆուսը ծածկել բանկի միջոցներէ. քւէարկւում է այդ առաջարկն և մերժւում:

Այնուհետև քննութեան է ենթարկւում շտապը կրճատելու խնդիրը. այս առթիւ տեղի ունեցած խօսակցութիւնն այնքան խառն և անկանոն է տարւում, որ ոչ ոք ոչինչ չի լսում: Խորհրդի անդամները բացատրում են, թէ տաւոր կրճատելու հարցը կախած է

բիւջէից, ուրիշները՝ թէ շտապը կրճատելու իրաւունքն ընդհանուր ժողովին է վերապահւած. ոմանք՝ թէ թողնենք խորհրդին շտապը կրճատելու կամ պահելու հարցը. լսւում են ձայներ «ոչ, ոչ»: Նախագահն առաջարկում է քւէարկութեան դնել խնդիրը. բայց այնքան խառն է տեղի ունենում այդ քւէարկութիւնը, որ հնարաւոր չի լինում որոշելու, թէ մեծամասնութիւնը որի կողմնակից է. խոնւում են պրեզիդիումի առաջ, նախագահը ստիպւած է լինում գնալ ժողովականների շարքերը՝ կարգը վերականգնելու համար, բայց ոչ ոք չի լսում նորան: Երկար իրարանցումից յետոյ վարչութեան անգամ Ա. Տէր-Յարութիւնեանն ասում է, թէ վարչութիւնն արդէն շտապը կրճատել է և այդ ի նկատի առնելով միւս տարւայ նախաճաշիւր կազմել, հետեալպէս պիտի իմանալ, թէ ժողովը հաստատում է կազմած նախաճաշիւրը: Լըսւում են ձայներ. «եթէ այդ ձեր իրաւունքն է, էլ ինչո՞ւ էք քւէարկում», միւսը թէ՛ «մի հարցը թողել, այժմ էլ միւսին էք անցնել, դեռ շտապի խնդիրը թողած, նախաճաշի մասին էք խօսում»: Պառն և շփոթ խօսակցութեան ընթացքում քւէարկւում է և հաստատւում է կող 1915 թ. նախաճաշիւրը: Անորոշ է մնում ծառայողներին իբր նըպաստ որոշած գումարի գործադրութիւնը, երբ մերժւում է նրանց տալու առաջարկը:

Առաջարկւում է քննիչ յանձնաժողով ընտրել, բայց այնպիսի աղմուկ է տիրում, որ ոչ ոք ոչինչ չի հասկանում, ոմանք ասում են, թէ նոյն քննիչ յանձնաժողովը մնայ, ոմանք, թէ նորն ընտրել. ի վերջոյ քննիչ յանձնաժողովի պակաս մի անդամի թիւն են լրացնում, ընտրելով Ծիրգունբէկին:

Թղթակից

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԵՐԱԶՄԷ

— Ուղեւորեցին իրանց նոր պաշտօնաշրջանը՝ Իգդիր և ապա Ալաշկերտ՝ Հայոց Նպաստամատոյց Ընկերութեան գործակալ-հրահանգիչներ՝ գեղաւարտիս Ա. Պապանասեան և Գ. Նիկողեան, որոնք Ալեքսանդրապոլից ուղարկելու են հայ փախստականների դարձնաւարի համար անհրաժեշտ 300 հատ արօրների խոփեր, որ պատրաստւած են Նպաստամատոյց Ընկերութեան միջոցներով Ալեքսանդրապոլում: Ընկերութեան իրագոր Ա. Աթանասեան ճանապարհւում է Ալեքսանդրապոլ—Էջմիածին, վերջինում Գլխաւոր Յանձնաժողովի նիստերին մասնակցելու և ապա այդտեղից՝ Իգդիր, Ալաշկերտ և կարաբիլիսէի շրջանները՝ ծանօթանալու հայրենիք վերադարձող փախստականների գեղաւարտիսական պայմանների հետ, կազմակերպելու տեղումը գործիքների և տնտեսական անհրաժեշտ իրերի մատակարարման և բաշխման գործը:

— Համաձայն Վեհափառ Կաթողիկոսի կարգադրութեան՝ շաբաթ, ապրիլի 18-ին, երեկոյան ժամը 7-ին Թիֆլիսի առաջնորդարանի շէնքում թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպ. նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ Հայկական Կենտրոնական կոմիտէի, Գեղատնտեսական ընկ. մէջ կազմած փախստականների քաջբայեւ տնտեսութիւնների վերականգնմանը նպաստող կոմիտէի, Նպաստամատոյց ընկ. և Թիֆլիսի ծխական յանձնաժողովի անդամների նիստը, Էջմիածնի կենտրոնական կոմիտէին մասնակցելու համար երկու ներկայացուցիչ ընտրելու:

— Օղեսայում կազմակերպւած «Հայկական օր»-ում հանգանակւած է յօգուտ հայ փախստականների

10,000 ոսթ.: Նոյն օրը ծախւում էր «Одесса — бѣженцамъ армянамъ» միօրեայ լրագիրը, ուր տպւած են Միլիկովի, Ալեքեանի, Անդրեանովի, Պասինկովի, Չալաուշեանի և այլոց յօդւածները:

— Թիֆլիսի «Հայ կանանց կոմիտէն» հրատարակել է իւր 6 ամսեայ գործունէութեան հաշիւը, որից երևում է մուտք առնեան դրամով 8278 ռ. 42 կոպ. և 10 հազար ոսթրու սպիտակեղէն (նոր) ու տաք հագուստներ հայ կամաւորների համար: Բացի այդ հաւաքել են յատկապէս փախստականների համար մեծաքանակ հին շորեր ու սպիտակեղէն: «Հայ կանանց կոմիտէի» գործունէութիւնը գլխաւորապէս ուղղւած էր հայ կամաւորներին ու փախստականներին նրբական օգնութիւն հասցնելու: Այդ նպատակով յիշեալ կոմիտէն կապեր էր հաստատել Նոր-Նախիջևանի, Կիշինի, Մարաշոյի, Պարկովի, Օդեսայի, Պետրօգրադի, Մոսկւայի և Կովկասեան այլ քաղաքների հայ կանանց կոմիտէների հետ:

— «Հորիզոն»-ին երկրից գրում են. «Վասպուրականի, Բիթլիսի և Մուշի շրջաններն ապստամբական վիճակի մէջ են: Որոշ վայրերում կռիւն անողոք ու կատաղի կերպարանք է ստացել. իսկ մերք անկարող ենք գէթ նիւթական օգնութիւն հասցնելու. երկի օգնութիւնը պիտի գայ այն ատեն, երբ ամեն բան վերջացած կը լինի: Առեւապն 1000 ոսկի պիտի հասցնել այստեղ, այնպէս շատ ուշ կը լինի: Կարինից ստացւած տեղեկութիւնները, զբաւ զինուորի 25-ի թւականով, զրուցելու նկարագրում են սոսկալի յուսահատեցողիչ կերպով: Վասպուրականը, Բիթլիսի լեռնային մասերը, Զէյթունը չկարողանալով դիմանալ, փաթաթւեցին զէնքին և կռիւ գրօշակը բարձրացրին: Անհատաւոր կատաղի կռիւ... Թէ ինչով կը վերջանայ պայքարը, ապագան ցոյց կը տայ: Հայերը նման մտադրութիւն չունէին. կառավարութեան բռնութիւնները, սպանութիւններն և մահաւանդ պատիւ բռնաբարութիւնը բաժակը լեցուցին: Այստեղ լուր է տարածւել, որ Բեամիլ փաշան մեծ զօրքով քալում է Զէյթունի վրայ. երևակայեցէք Զէյթունի դրութիւնը, եթէ պարտեցան...»

— Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս եպիսկ. հեռագրում է. Մաքուից դարձեալ եկան 160 հոգի հայեր Վանից, Բերգրից, Արագայից, Թաղէոս Առաքեալի վանքից: Սկսել է սարսափելի ջարդ: Հայերը Վանում հինգերորդ օրն է՝ պատերազմ են մղում թիւրքերի և քիւրդերի դէմ: Անհրաժեշտ է շուտափոյթ օգնութիւն: Աղերսեցէք փոխարքային շուտ օգնութեան հասնել:

— Տիֆլ յոսկալի աւերներ է գործում Կարնոյ գործի ու ժողովրդի մէջ. ամբողջ գործը հաւեց. օրական 300 հոգի մեռնում են միայն քաղաքի մէջ: Համաճարակը կոտորում է նաև գիւղերում. մահացութեան չափը անհաւատալի թւերի է հասնում:

— Մոսկւայից Էջմիածին է մեկնել Մոսկւայի հայկական կոմիտէի բժշկականական խումբը, որ կազմակերպեց Պիրագոփեան ընկերութիւնը: Տեղում վճելու է այն հարցը, թէ որ շրջանում է գործելու խումբը փախստականներին օգնելու վերաբերութեամբ: Ձեռնարկւած է երկրորդ խմբի կազմակերպութեան:

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱ

Ապրիլի 18-ի նիստը

Ժամը 8-ին բացւում է նիստը, որին ներկայ են մեծ թւով իրաւասուններ: Նախագահական տեղը զբաղում է նորըն-

տիր քաղաքագլուխ Գ. Ի. Մելիք-Շահ-նազարեանը և բացւում նիստը հետեալ ճառով. «Մեծարգոյ իրաւասուններ, հրաւիրւած լինելով ձեր կողմից քաղաքի շահերը պաշտպանելու, ես այդ նպատակով ամենից առաջ պէտք է աշխատեմ լիակատար համերաշխութիւն ստեղծելու իմ և ուղարւայի մէջ: Դուք ևս իբրև քաղաքի բախտը տնօրինողներ, պէտք է եռանդուն մասնակցութիւն ունենաք քաղաքի բարեկեւութեան մէջ: Ձեր աջակցութեամբ ես և իմ ընկերներս համարձակ կը դիմենք աշխատանքի»:

Յետոյ պ. քաղաքագլուխն անցնում է իր գործունէութեան ծրագրին, միառմի թւելով սրա գլխաւոր կէտերը: Ամենից առաջ քաղաքի լուսաւորութեան գործն է նրան զբաղեցնելու. իր Թիֆլիս եղած ժամանակն նա աշխատել է այդ հարցի համար և իմացել է, որ պ. Փոխարքան կողմնակից չէ կոնցեսիայի և թէ կոնցեսիա լինելու դէպքում պէտք է դա հաստատուի ներքին գործի միաստորութիւնից. ծրագրի երկրորդ կէտը կազմում է քաղաքի փողոցների կանոնաւորումը, որի մասին խոստացաւ դումայի առաջիկայ նիստին գեղեցում ներկայացնել: Անցնելով միւս հարցերին, պ. քաղաքագլուխը շեշտեց, որ նա պէտք է կարգի բերի ջրանցքը, որ վերանորոգման է կարօտ. անհրաժեշտ է նաև ըստ կարելոյն բարեկարգել հեւնդանցը, և վերջապէս ամենամեծ ուշադրութիւնն է հարկաւոր դարձնել քաղաքի մատաղ սերնդի տարրական կրթութեան վրայ:

Միառմի թւելով իր ապագայ գործունէութեան գլխաւոր կէտերը, պ. քաղաքագլուխն իր ճառը վերջացրեց հետեալ խօսքերով. «Համարձակ ընթանալով դէպի ապագան, ես պատրաստ եմ զոհ բերելու իմ բոլոր ոյժերս քաղաքի շահերին և միևնոյն ժամանակ կրկին յայտնում եմ խորին շնորհակալութիւնս ձեզ, յարգելի իրաւասուններ, որ դուք ինձ արժանացրել էք այդպիսի մեծ վստահութեան, և ես գործ կը դնեմ բոլոր ջանքերս արդարացնելու ձեր յոյսերը...»

Սորանից յետոյ յայտարարւում է դումային, որ պ. նահանգապետը հաստատել է պ. Լ. Վարազեանին Շուշու ուղարկւալի անդամի պաշտօնում:

Պ. քաղաքագլուխն արտայայտելով իր բաւականութիւնը, որ պ. Վարազեանի նման մի եռանդուն անձն հաստատւած է ուղարկւալի անդամ, հարկ է համարում դուստելու ուղարկւալի հեռացող անդամներից Փր. Բէյբուզովի գործունէութիւնը, որ նա ցոյց տւեց այս կարճ ժամանակամիջոցում:

Այնուհետև դուման անցնում է օրակարգին: Ստեղծւում է մի մայիս ամսայ սաւադնի մասին, դուման վճրում է հացի գինը թողնել նոյնը, իսկ մի գինը իջեցնել մինչև 15 կ.

(Կը շարունակւի)

Լ Բ Ա Տ ՈՒ

ՀՈՒՅԻ

— Քաղաքային ուղարկւան որոշել է անհրաժեշտ գումարներ բաց թողնել քաղաքային ճարտարապետին ջրանցքի մի քանի տեղերի նորոգչական աշխատանքների և զրօսավայրի (բուլվարի) բարեկարգման համար:

— Քաղաքային ուղարկւան հիմնելով քաղաքային ճարտարապետի գեղեցման վրայ, կարգադրել է ստիպել տնտէրերին քանդել այն աւերակ ու հրդեհից այրւած տները պատերը, որոնք սպառնում են փլուզու:

— Քաղաքային ճարտարապետի գեղեցման հիման վրայ քաղաքային ուղարւան որոշեց, ի նկատի առնելով,

